

S.E.

Ze dne 9.listopadu 1956.
07,45 hod.

V serii reportážních záznamů z nichž dnes uslyšíte první vám podá zprávu o svých dojmech. Hovoří Franta Tábor.

V Československu přicházejí k mikrofonu různí novináři, kteří tvrdí, že byli v Maďarsku a že na vlastní oči viděli, jak fašisté krvavě bojují proti maďarskému lidu. Také já jsem byl v Maďarsku. A jsem nucen říci, že tak zvaní českoslovenští zpravodajové bud v Maďarsku vůbec nebyli, nebo o tom, co viděli vědomě a bez ostychu lhou. Byl jsem v Maďarsku poprvé 31. října. Tedy v době, kdy Imre Nagy byl již předsedou vlády, v Budapešti i na jiných místech se bojovalo, revoluce nabývala stále více a více pudy a komunistická vláda Imre Nagy se již vydala na cestu svých váhavých ústupků.

Chci nyní v několika reportážích podat souhrnný obraz toho jak jsem maďarskou revoluci viděl. V Budapešti padly první výstřely státní policie 23. října a boje dosud trvají.

Je to lidskému rozumu nepochopitelné. Ani novým a novým sovětským divisím a tankům se dosud nepodařilo udusit oheň revoluce krví maďarského lidu. Ale tento fantastický obraz zápasu zkresluje však tém, kdo nebyli přímými svědky, skutečný obraz maďarské revoluce. Vzniká totiž představa, že výše v Maďarsku došlo ke krvavému povstání. A že ve všech maďarských městech došlo a muselo dojít ke krveprolití, aby komunistická reakce byla svržena. To je velmi nesprávná představa.

Byl jsem v několika městech, kde režim padl bez jediného výstřelu. Bez jediné kapky lidské krve. Nejen hořící Budapešť bojující i umírající, vítězná i zničená sovětskou přesídlou ale také města a celé kraje v nichž komunismus byl svržen bez výstřelu, podávají obraz zápasu. Jedním z takových měst je Sopron. Přijel jsem na maďarsko-rakouskou hranici nedaleko Soproně v noci 31. října. Podávám zprávu o svržení komunistického režimu v tomto městě, které má více, než 30.000 obyvatel. Poslední vesnice na rakouské straně, blízko Meziderského jezera, se jmenuje Klingenbach. Za vsí je nepatrné návrší, pak se asfaltová silnice prudce zatočí doprava a uprostřed zátáčky se asfalt rázem promění v hluboké bláto. Jste v Maďarsku. A silniční zátáčka je také obrazem rozdílu mezi lidovědemokratickým Maďarskem a svobodným neutrálním Rakouskem. V Rakousku asfalt, v lidové demokracii bláto. Pak se návrší od hranic asfalt, v lidové demokracii bláto. Uprostřed roviny z oparu ranní mlhy, vysoko vyčnívá věž. Po obou stranách věže jakési oblouky, které spolu s věží se podobají štíhlé antické váze.

Katedrála podivné architektury, pomyslite si. Universitní studenti v Soproni mi však později vysvětlili. Nikoliv katedrála, ale radnice. A jeden z universitních profesorů s úsměvem k tomu dodal: "za našich časů jsou to spíše radnice, než

katedrály ,ktoré rozhodují o osudu revoluci a měst. Pod věží s podivnými oblouky ,leží tedy v rovině třicetitisícové město Sopron a radnice v Soproni a universita v Soproni na začátku revoluce rozhodlý o nejbližším osudu města. Bez krveprolití. Opukuji, bez krveprolití byl komunistický režim svržen i v mnoha jiných maďarských městech. Jak k tomu došlo.

Na den 23. října byl v Šoproni stejně jako v Budapešti a dalších maďarských universitních městech ohlášen a úřady povolen tichý průvod, aby jim vysokoškoli studenti demonstrovali maďarské sympatie pro vývoj věci v Polsku. A v Soproni tedy studentský průvod bez nejmenšího incidentu městem také prošel. To bylo v úterý. V téže době se stejný průvod konal také v Budapešti. Tam však policie zahájila palbu do studentů. První zprávy o střelbě v Budapešti se dostaly do Šoproně už v noci z úterý na středu. A podrobné zprávy o tom, že studenti a s nimi i dělnici v Budapešti se brání a bojují, došly do Šoproně ve středu ráno. Jak se tyto zprávy dostaly do Šoproně? Narychlo vyslanými spojkami ,ale především lidé ,normální cestující ,vracející se z Budapešti, je přiváželi. A tyto zprávy se pak rychle rozletely do šopronských továren ,úřadů i škol a otřásly městem.

Ještě ve středu dopoledne bylo do velké universitní auly v Šoproni narychlo svoláno plenární shromáždění vysokoškolských studentů a rozhodnuto vyslat do továren studencké delegace s výzvou mladým dělníkům ,aby ještě na týž den byl svolán také mládežnický parlament ,složený ze zástupců dělníků a studentů.

V každé továrně hned po příchodu s tudentských delegací závodní rady ihned svolali osazenstvo ,byly zvoleny delegace z dělníků pro mládežnický parlament a dělnickým delegátům uloženo ,aby studentům ohlásili svoje stanovisko. Ano, dělnici se plně staví celou svou vahou i mocí po bok studentů a politické vedení revoluce odevzdávají v plné důvěře studentstvu. Tak vznikl již druhého dne bojový svazek maďarských dělníků a studentů. Mládežnický parlament pak na místě zvolil ze zástupců dělníků a studentů také nový revoluční národní výbor s úkolem převzít správu města ,místo dosavadního výboru bolševického. Tak vznikl vedoucí revoluční orgán a znova zdůrazňují všechny závody a všechny továrny v Šoproni se s naprostým souhlasem postavily po bok vysokoškolských studentů a také všechny závody a všechny továrny vyslaly do parlamentu svoje delegace.

Jestliže někdo může o takto vzniklých a takto složených revolučních národních výborech a radách tvrdit, že jde o kontrarevoluci , o nějaký fašismus ,nebo horthycovskou

reakci , pak je to lež tak nemyslná a tak podlá , že nemá dícel se jejím vyvrazením vůbec zajímat. Národní výbory, revoluční rady ,komítety, revoluční výbory dělníků a studentů ,vznikly a staly se vedoucím revolučním orgánem, dělníků a studentů. A první politickou silou v zemi. Ze jejich názvy byly v různých městech různé ,výbory, rady, komítety ,lze vysvětlit tím, že povstání proti režimu nebylo centrálně řízené. Vzniko jako spontánní živelné revoluční hnutí mladých dělníků a studentů ,postavit se na odpor když komunistické policejní kulomety a sovětské tanky zahájily v Budapešti palbu.

Revoluční orgán vedoucí dělníků byl tedy ustaven. Mezi tím přicházely z Budapešti nové zprávy o nových bojích. V Soproni a v ostatních městech bylo však nutno nejen ustavit a proklamovat revoluční národní výbory ,ale převzít i skutečnou moc. Abychom dokonale rozuměli vývoji událostí ,zopakujme si ještě jednou větu , k čemuž až do této chvílie došlo. V úterý demonstrační studentský průvod. Ve středu svolání mládežnického parlamentu a ustanovení revolučního národního výboru. Současně s tím z Budapešti přicházející zprávy o hrdinách boji studentů a dělníků. Zprávy,které vzbouřily celé třicetitisícové město a postavily je na stranu dělníků a studentů.

Ve čtvrtek tedy nově ustavený revoluční národní výbor byl spolu s velkými zástupy obyvatelstva veden k šoproňské radnici , k sídlu dosavadního bolševického národního výboru ,aby převzal moc do svých rukou. Ale nalezl radnici prázdnou. Komunističtí funkcionáři se rozutekli. Nebylo jediného muže ,který by chtěl hájit staffu bolševický režim. Také policie v Soproni se postavila po bok studentů a dělníků. Revoluce byla provedena bez jediného výstřelu. Co se stalo s bývalými bolševiky. Část jich už ve středu utekla. Někteří s rodinami, jiní sami bez rodin. Zbytek, ti, jejichž osobní minulost nebyla zatížena zločinem ,se ukryli ve svých domech. Tak na příklad bývalý komunistický předseda národního výboru. Kdysi švec, za komunistického režimu hlava třicetitisícového města , v celku slušný člověk ,ne-poskvrněný žádným zlčením se prostě vrátil ke svému kopecku. A nikdo mu neublížil. A švec, kdysi komunistický funkcionář aby dokázal a potvrdil obrat ve svém bolševickém smyšlení se ve čtvrtek večer vydal na hřbitov na hrob svého otce, vytrhal červené květiny ,které před tím dal na důkaz svého bolševického světového názoru nasázel do tvaru pěticípé hvězdy. Tuto pěticípou rudou hvězdu vytrhal a hrob vysázel květy bílé.

Tak v necelých třech dnech byla provedena bez jediného výstřelu revoluce v Soproni. To je stručně shrnuto nekgvavý vývoj v Soproni i v mnoha jiných městech. "a šoproňské radnici s vysokou podivnou věží administrativní správu převzal revoluční národní výbor. Jeho vykonné orgánem byly dělnické rady ..se pak připojilo také 50.000 obyvatel města. To tedy v souhrnu znamenalo pád komunistického režimu. Když jsem procházel mezi universitními budovami ,hloučky ozbrojených studentů a dělníků stály pod starými košatými stromy ,jimiž pronikalo podzimní slunce. U brány i u vchodu do budovy stál strážce dělníků

a studentů. Spojky přijížděly na motocyklech. Posluchárny se proměnily v ubikace revolucionářů ..lidé stáli před svými domy ,neboť práce byla zastavena. Na protest proti vojenské intervenci Sovětů. Takový byl obraz města , v němž revoluce zvítězila bez jediného výstřelu a bez jediného násilného činu.

d

x x x

